

Kasvun ja oppimisen lautakunta 10.12.2025

Taiteen perusopetus varhaiskasvatuksessa

Valmistelijat / lisätiedot:
Jyväskylä Marianne
Kiesilä Taiju
Knuuttila Ellinoora
Honkanen Skoog Sanja
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kasvun ja oppimisen toimialajohtaja Narvo-Akkola Merja

Kasvun ja oppimisen lautakunta päättää, että Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunnan 20.3.2013 § 107 vahvistamien periaatteiden (1428/12.01.01/2013) mukaisen taiteen perusopetuksen järjestäminen päättyy 30.6.2026 Espoon kaupungin suomenkielisisä päiväkodeissa ja ostopalvelupäiväkodeissa.

Käsittely

Päätös

Selostus

Varhaiskasvatuksessa annettavaa taidekasvatusta toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti osana varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Tämän lisäksi Espoossa taidekasvatusta vahvistaa tällä hetkellä yhteistyössä kulttuurin tulostyöryhmän kanssa toteutettava Kulttuurikurkkaus ja perheille maksullinen taiteen perusopetus.

Päätösehdotuksen mukaisesti esitetään, että nykyisestä toimintamallista luovutaan. Päätösehdotuksesta on laadittu lapsivaikutusten arviointi (oheismateriaali 1). Sen mukaan taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten kanssa voidaan tehdä yhteistyötä varhaiskasvatuksessa jatkossa varhaiskasvatuksen periaatteiden mukaisesti.

Varhaiskasvatuspäivän yhteydessä järjestetään taiteen perusopetusta Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunnan vuonna 2013 vahvistamien periaatteiden (1428/12.01.01/2013) mukaisesti noin 50:ssä kaupungin 170:sta päiväkodista. Taiteen perusopetus on tasolta tasolle etenevää, yleensä vapaa-ajalla annettavaa taiteen opetusta, joka perustuu taiteen perusopetuksesta annettuun lakiin. Varhaiskasvatuspäivän aikana tapahtuva taiteen perusopetus on lapselle vapaaehtoista harrastustoimintaa. Se ei ole kaikille yhteistä varhaiskasvatusta.

Nykyisessä tavassa järjestää taiteen perusopetusta päiväkodeissa on havaittu haasteita johtuen toimintaympäristön ja normien muuttumisesta. Varhaiskasvatuspäivän aikana annettava taiteen perusopetus on perheille

maksullista ja toimintaan osallistuu näin ollen vain osa lapsista. Toiminta on koettu lasten, perheiden ja henkilökunnan näkökulmista lapsia eriarvoistavaksi. Varhaiskasvatusta koskeviin normeihin on tullut toiminnan käynnistymisen jälkeen tarkennuksia, joiden valossa vain osalle lapsista kohdentuva toiminta asettuu kyseenalaiseksi. Vuonna 2013 vahvistetuissa periaatteissa on myös ongelmia ja epäselvyyttä taiteen perusopetuksen asemassa osana varhaiskasvatuspäivää.

Toiminnan nykytila

Vuodesta 2013 alkaen Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunnan päätöksessä (1428/12.01.01/2013) mainitut taiteen perusopetusta antavat oppilaitokset ovat voineet järjestää perheille maksullista taiteen opetusta päiväkodissa varhaiskasvatuspäivän aikana. Opetus on viikoittaista, ja sama oppilaitos järjestää päiväkodissa opetusta tavallisesti usean vuoden ajan. 90 % päiväkodeissa tarjotusta opetuksesta on musiikin opetusta, 8 % tanssia ja 2 % sirkuksen ja teatterin opetusta.

Opetukseen osallistui Espoon kaupungin päiväkodeissa lukuvuoden 2024–2025 aikana noin 13 % kaikista varhaiskasvatuksessa olevista 3–6 vuotiaista lapsista, noin 1300 lasta. Lukuvuonna 2024–2025 toimintaan osallistui keskimäärin 30 % 3–6 –vuotiaista lapsista niissä päiväkodeissa, joissa opetusta on tarjolla. Erot päiväkotien välillä ovat suuria, ja todellinen osallistujamäärä päiväkodeissa vaihtelee 8 % - 60 % välillä. Tavallisesti opetukseen osallistuu varhaiskasvatuspäivän aikana vain osa kunkin ryhmän lapsista.

Opetus painottuu päiväkotien ja lasten määrässä mitattuna alueellisesti Tapiolan, Matinkylä-Olarin, Espoonlahden ja Leppävaara läntinen - palvelualueille. Muilla palvelualueilla toiminta on vähäisempää. Toimintaa oli vuonna 2024 lähes saman verran kuin syksyllä 2013.

Vanhemmat ilmoittavat itse lapsensa toimintaan suoraan päiväkodissa toimivalle taiteen perusopetusta antavalle oppilaitokselle. Toimintaan osallistuvilta lapsilta peritään lukukausimaksu, jonka huoltajat maksavat oppilaitokselle. Lukukausimaksu vaihtelee 115–210 euron välillä oppilaitoksesta ja ikäryhmästä riippuen.

Pienituloiset perheet voivat hakea vapaaoppilaspaikkoja tai maksuhojennuksia suoraan taiteen perusopetuksen oppilaitokselta toimittamalla alennukseen oikeuttavat todistukset, esimerkiksi perheen tuloista, oppilaitokselle. Kukin oppilaitos määrittelee itse millä perusteilla näitä paikkoja ja hojennuksia myönnetään ja miten niitä haetaan. Suurella osalla toimintaa järjestävistä oppilaitoksista myöntöperusteet ovat yhteneväiset varhaiskasvatuksen asiakasmaksun maksuvapautuksen perusteiden kanssa. Vapaaoppilaspaikalla toimintaan osallistuu varhaiskasvatuspäivän aikana tapahtuvassa toiminnassa noin 10 % osallistujista. Asiakasmaksun maksuvapautuksen sai vuonna 2024 lähes 40 % kaupungin päiväkodeissa olevista lapsista.

Huoltajilta, varhaiskasvatusyksiköiden johtajilta ja henkilöstöltä on kuluneina vuosina tullut palautteita, joiden mukaan osa toiminnan ulkopuolella olevista lapsista kokee jäävänsä ulkopuoliseksi ja toiminta mielletään päiväkodin arjessa eriarvoistavaksi. Vapaaoppilaspaikan hakeminen kuvataan palautteissa myös joillekin huoltajille liian vaikeaksi.

Toiminnan kehittäminen

Vuoden 2013 päätöksen mukaista taiteen perusopetuksen toimintaa on pyritty vuosien aikana kehittämään ja selkiyttämään tarkentamalla toimijoille annettuja ohjeistuksia vuonna 2022 ja käymällä dialogia taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten ja päiväkotien kanssa. Toiminnan kehittämistä on käsitelty toimintavuonna 2024–2025 varhaiskasvatuksen aluepäälliköiden ja varhaiskasvatusyksiköiden johtajien kanssa.

Vuoden 2013 toimintamallissa tällä hetkellä mukana olevien oppilaitosten rehtoreita kuultiin osallistumisen esteiden poistamiseksi. Touko-kesäkuussa 2025 tavattiin viisi kaupungin päiväkodeissa toimivan oppilaitoksen rehtoria kahdenkeskisissä haastatteluissa. Toimintamallissa on mukana seitsemän taiteen perusopetuksen oppilaitosta 17:sta oppilaitoksesta. 10 rehtoria ja varhaisiän taidepedagogia kaupungin päiväkodeissa toimivista oppilaitoksista osallistui toukokuussa 2025 kulttuurin tulosityksikön järjestämään työpajaan, jossa etsittiin yhdessä ratkaisuehdotuksia ja ideoita erilaisiin mahdollisiin tapoihin toteuttaa opetusta päiväkodeissa. Taiteen perusopetuksen oppilaitosten haastatteluiden ja työpajojen tuloksia käytettiin syksyllä 2025 käynnistyneen varhaisiän taidekasvatuksen pilotin suunnittelussa (Kasvun ja oppimisen lautakunta 20.8.2025 § 142 2364/12.01.00/2025).

Neljä suurinta musiikin oppilaitosta Espoossa on aktiivisesti ilmaissut huolensa vanhanmallisen toiminnan lakkaamisesta. Heitä tavattiin Teams-tapaamisessa erikseen syyskuussa 2025. Musiikkioppilaitosten huolena on varhaiskasvatusikäisten lasten väheneminen oppilaitoksen oppilasmäärissä, muutokset opettajien opetustunneissa sekä lasten jääminen vaille pitkäjänteisen muskaritoiminnan positiivisia vaikutuksia.

Kulttuurin tulosityksikkö tapaa kaikkia Espoon taiteen perusopetuksen oppilaitoksia säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa järjestettävissä Kumppanuusfoorumeissa. Taiteen perusopetuksen toimintamallia varhaiskasvatuksessa ei ole näissä foorumeissa käsitelty, koska kaikki oppilaitokset eivät ole olleet mukana toiminnassa. Vain yhdeksän Espoossa toimivista 16 taiteen perusopetuksen oppilaitoksesta on voinut ollut mukana toiminnassa vuoden 2013 päätöksen (Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta 20.3.2013 1428/12.01.01/2013) mukaisesti. Kumppanuusfoorumien lisäksi jokainen rehtori tavataan vuosittaisissa kulttuurin tulosityksikön, Svenska bildningstjänsterin ja oppilaitoksen välisissä yhteistyötapaamisissa.

Varhaisiän taidekasvatuksen pilotti

Toiminnassa havaittujen haasteiden ratkaisemiseksi syksyllä 2025 käynnistettiin kokeilu, jossa kehitetään uutta tapaa tuoda taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten taideopetusta yhdenvertaisesti päiväkoteihin (Kasvun ja oppimisen lautakunta 20.8.2025 § 142 2364/12.01.00/2025). Kokeilussa opetusta on 8 viikon ajan ja siihen osallistuvat kaikki päiväkodin 5-vuotiaat. Huoltajien ei tarvitse ilmoittaa lasta toimintaan, eikä siitä aiheudu perheelle kustannuksia. Pilottiin ilmoittautui lukuvuodelle 2025–2026 mukaan kahdeksan Espoossa toimivaa taiteen perusopetusta antavaa oppilaitosta ja 60 varhaiskasvatusyksikköä.

Taidekasvatus on tärkeä osa varhaiskasvatussuunnitelman mukaista pedagogista toimintaa, jota on myös kehitetty Espoossa

varhaiskasvatuksen ja kulttuurin tulostyöryhmien yhteistyönä. Vuodesta 2019 lähtien toiminut Kulttuurikurkkaus tuo jo kulttuurisältyä kaikille 3–5-vuotiaille ja koulutusta työntekijöille kaupungin päiväkodeissa kerran lukukaudessa. Syksyllä 2025 käynnistynyt, yhteistyössä taiteen perusopetusta tarjoavien oppilaitosten kanssa toteutettava kokeilu mahdollistaa vakiintuessaan päiväkoteihin syventävän taideopetusjakson vuosittain eri taiteenaloilta. Molemmat mallit tukevat lasten yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua taidekasvatukseen.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Nykyisessä tavassa järjestää taiteen perusopetusta päiväkodeissa on havaittu haasteita toimintaympäristön ja normien muuttumisen näkökulmasta. Yhä suurempi osa alle kouluikäisistä lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen, ja kunnallisessa varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä on kasvanut Espoossa 17 % vuodesta 2014 vuoteen 2024. Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien osuus varhaiskasvatuksessa on noussut vuoden 2014 17 %:sta vuoden 2024 34 %:iin.

Toiminnan periaatteiden vahvistamisen jälkeen varhaiskasvatusta koskeviin lakeihin ja toimintaa ohjaaviin velvoittaviin asiakirjoihin on tullut lukuisia tarkennuksia koskien yhdenvertaisuutta ja inklusiivisuutta varhaiskasvatuksessa. Näiden muutosten valossa vain osalle lapsista kohdentuva tai muu maksullinen toiminta varhaiskasvatuspäivän aikana asettuu kyseenalaiseksi.

Varhaiskasvatuslain (13.7.2018/540) § 3 mukaan varhaiskasvatuksen tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja huolehtia, että yhdenvertaisuus toteutuu kaikessa toiminnassa, sekä tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti (16.12.2021/1183). Yhdenvertaisuuslain § 6 a (19.12.2024/907) mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän on arvioitava, miten yhdenvertaisuus toteutuu sen toiminnassa, ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittelee raamit yhtenäisen ja tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen toteuttamiselle inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Opetushallitus kuvaa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2022 inklusiivisuutta seuraavasti: Varhaiskasvatusta ja esiopetusta järjestetään ja kehitetään inklusiiviperiaatteen mukaisesti, jolloin kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Varhaiskasvatuksessa inklusiivisuus on arvo, periaate ja kokonaisvaltainen tapa ajatella. Se koskee kaikkia lapsia ja varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämistä sekä koko yhteiskuntaa.

Uudessa Espoo-tarinassa (2025) kuvataan, että jokainen lapsi voi onnistua ja yltää parhaimpaansa. Monipuolinen osaaminen on mahdollista kaikille taustasta riippumatta, ja mahdollisuudet avautuvat myös niille, joille se ei ole aiemmin ollut mahdollista. Jokainen lapsi kokee kuuluvansa joukkoon. Segregaatiota ja eriarvoisuutta vähennetään lasten ja nuorten arjessa yhteisvoimin.

Vuonna 2013 vahvistettujen toimintaperiaatteiden ongelmia

Opetus- ja varhaiskasvatustalouden vuonna 2013 vahvistamien periaatteiden (1428/12.01.01/2013) liitteen (oheismateriaali 3) mukaan päiväkodissa toimivien taiteen perusopetuksen opetusryhmien toimintasuunnitelma tulisi kirjata osaksi päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaa (§ 9). Taiteen perusopetus integroidaan päiväkodin päiväjärjestykseen ja varhaiskasvatukseen sisältöön siten, että se ei lasten näkökulmasta näyttäyty muusta varhaiskasvatuksesta irrallisena (§ 10). Päiväkodissa toimivien taiteen perusopetuksen opetusryhmien toimintasuunnitelma suunnitellaan yhteistyössä taiteen perusopetuksen opettajan ja päiväkodin henkilökunnan kanssa (§ 8). Periaatteiden mukaan toiminta olisi siis osa varhaiskasvatusta.

Toiminnan vastuullisena järjestäjänä toimii kuitenkin taiteen perusopetusta antava oppilaitos. Periaatteiden § 12 mukaan taiteen perusopetusta antava oppilaitos on vastuussa lapsista opetuksen aikana. Taideoppilaitos huolehtii ilmoittautumisjärjestelyistä ja perii toimintaan osallistuvien lasten perheiltä lukukausimaksun (§ 6–7). Huoltajilla on mahdollisuus hakea lapselleen oppilaitokselta maksuhuojennusta tai vapaaoppilaspaikkaa kunkin oppilaitoksen periaatteiden mukaisesti. Päiväkodin henkilökuntaa voi olla mukana taiteen perusopetuksen aikana oman osaamisensa kehittämiseksi (§ 12), mutta osallistuminen ei ole pakollista, eivätkä he ole vastuussa lapsista opetuksen aikana.

Taiteen perusopetusta antavat oppilaitokset eivät ole varhaiskasvatuksen järjestäjiä, eivätkä ne siten voi olla varhaiskasvatusta olevan toiminnan vastuullisia järjestäjiä. On ongelmallista, jos ryhmäsuunnitelmaan kirjataan asioita, jotka eivät ole varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatusta olevasta toiminnasta ei myöskään voida periä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (1503/2016) annetun lain mukaan erillistä maksua.

Oikeusasiamies on vuonna 2017 tehnyt espoolaiselta huoltajalta saamansa kantelun perusteella selvityksen (EOAK/5754/2016) päiväkodissa järjestettävistä maksullisista musiikkileikkikouluista yhdenvertaisuuden näkökulmasta silloin voimassa olleen lainsäädännön ja muiden normien valossa. Lausunnon mukaan päiväkotipäivän yhteydessä järjestettävä maksullinen muu toiminta tulee erottaa selkeästi varhaiskasvatuksesta erilliseksi kokonaisuudeksi. Toiminnasta ei lausunnossa puhuta varhaiskasvatuksena. Päiväkotipäivän yhteydessä järjestettävässä muussakin toiminnassa tulee lausunnon mukaan huolehtia eri tavoin siitä, että lapsi voi osallistua toimintaan ilman, että osallistumismaksu muodostaa estettä osallistumiselle. Eduskunnan oikeusasiamiehelle 13.2.2017 antamassaan lausunnossa Opetushallitus suosittelee, että jos muuta toimintaa, kuten taiteen perusopetusta, aiotaan varhaiskasvatuksen yhteydessä erikseen järjestää, se tulisi erottaa selkeästi omaksi kokonaisuudekseen ja sijoittaa päivän alkuun tai loppuun.

Asia käsitellään omalta osaltaan Svenska Rum -lautakunnan kokouksessa 11.12.2025.

Päätöshistoria

Liitteet

Oheismateriaali

- Ennakkoarviointi
- Vuonna 2013 tehty päätös (1428/12.01.01/2013) taiteen perusopetuksen järjestämisestä varhaiskasvatuksessa
- Vuonna 2013 vahvistetut periaatteet (1428/12.01.01/2013) taiteen perusopetuksen järjestämiseksi varhaiskasvatuksessa

Tiedoksi